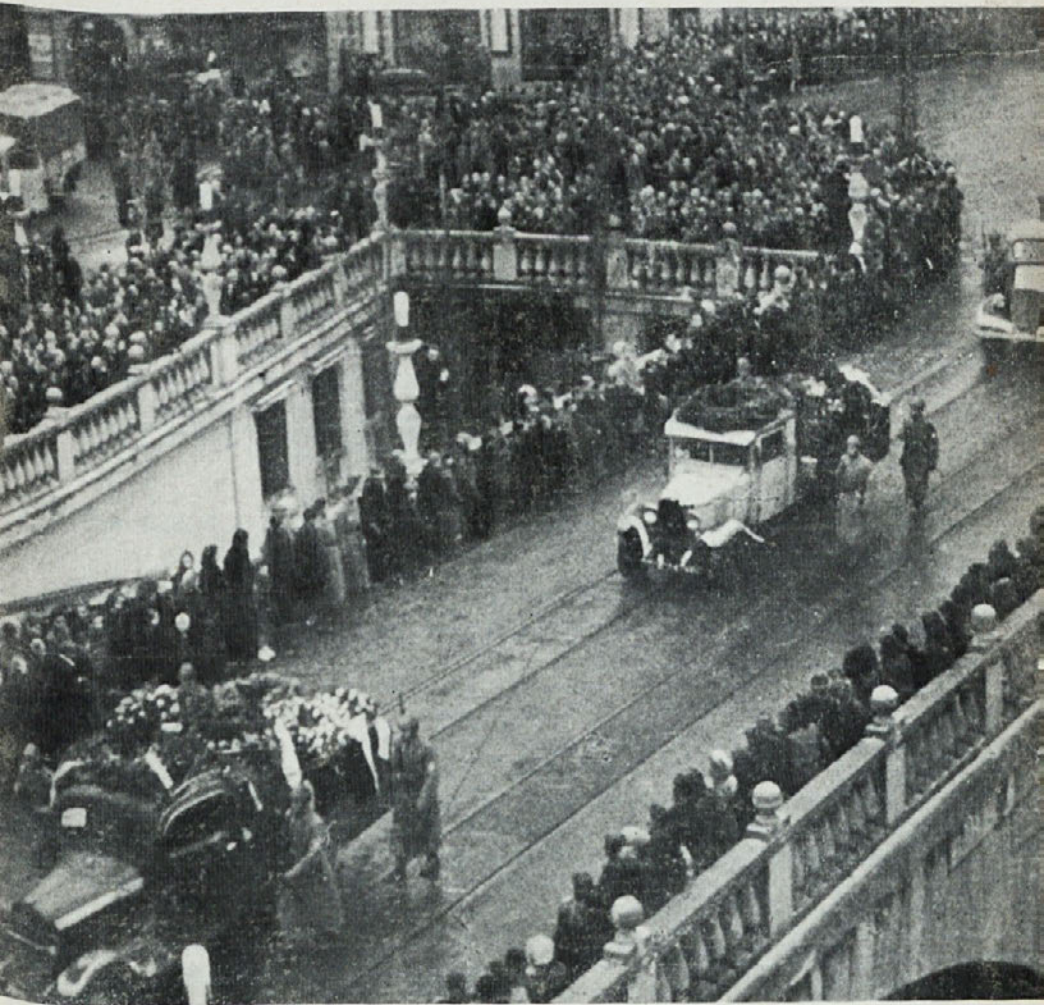

Taboř

1945 - V LETU JUNAKOV - 1965

TABOR je vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor Združenih slovenskih protikomunistov. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. Urejuje uredniški odbor, odgovorni urednik: Adolf Škrjanc, za lastništvo: Ivan Korošec, upravnik: Vencelj Dolenc

— :: —

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

— :: —

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticommunists

— :: —

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

— :: —

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 803.003

— :: —

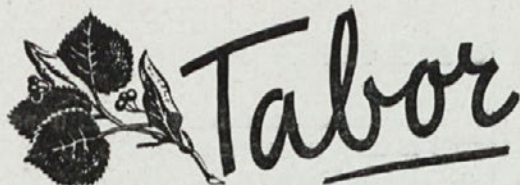
NAROČNINA: Južna Amerika 300 pesov odn. enakovrednost v dolarju. U. S. A. in Kanada 2.50 dolarja letno; Anglija in Avstralija 1 funt šterling; evropske države 2 dolarja

Naročnino pošiljajte na naslov upravnika: Vencelj Dolenc, R. O. de Uruguay 2351, San Justo, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, Villa Ballester FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

— :: —

VSEBINA: Aleluja — France Grum: Naš Vetrinj — „Tabor“ žestita — Hinko Zupančič: Pohod — Emil Savelli: Z domobranci po Primorskem in Notranjskem — P. B.: Umrl je Winston S. Churchill — Dobrova ob začetku revolucije — Beseda poštenjaka — Kostanjevica in flokarji — Slovenskemu svobodnjaku inž. Albinu Mozetiču v spomin — Stane Pleško: V senci Dolomitov — Za beležnico — Mnenja in vrenja — Na uredniški mizi — Tiskovni sklad

*Dom brani, domobranci,
naš prelep je vzor.*

(Domobranska pesem)

ALELUJA

Kristus je vstal! Zares je vstal. — Glejte, pred nami gre! — Ni več dvoma. —

Zmagal je Bog! Aleluja!

+

Čudež odrešenja je dopolnjen.

Zakaj: Križ je zlomil smrt. Luč je osvetila temo. Resnica je premagala laž. Dobro je strlo zlo. Ljubizen je potopila sovraštvo.

Kot je napovedal. — Uresničilo se je. Vse.

Zmagal je Bog! Aleluja!

+

Ponižani in preplašeni črnega petka pojejo himne.

Zakaj: Kristus je vstal! Zares je vstal. Navzlic zanikanju. Navkljub laži. Mimo klevete. Proti molku. Preko trpljenja.

Čudež odrešenja je dopolnjen.

Zmagal je Bog! Aleluja!

+

Ponižani in preplašeni našega črnega petka, zdramite se! Zapijte himne!

Zakaj: Čudež našega odrešenja se dopolnjuje. V letu junakov naši mučenci vstajajo iz grobov. Ker so videli Odrešenika, ki je šel pred njimi. Ker so šli za njim v smrt. Za Boga — Narod — Domovino. Navzlic zanikanju. Navkljub laži. Mimo klevete. Proti molku. Preko trpljenja.

In gredo v slavo.

Zakaj: Zmagal je Bog! Aleluja!

NAŠ VETRINJ

Ena petina stoletja, 20 let, — morda dolga doba v življenju posameznika — je v življenju naroda le majhen presledek. Tako je tudi z našim Vetrinjem. Morda se nam zdi, da je že daleč za nami; vendar je še tako blizu, tako živ! Kako tudi ne; saj je tedaj krvavel in izkrvavel cvet našega naroda. Mnoge družine, ki so tedaj izgubile vse svoje sinove, so z Vetrinjem praktično izumrle. Dogodki med 27. in 31. majem 1945 so našemu narodu ugasnili zadnjo iskrico upanja na svobodo.

Prav in potrebno je, da v tem 20. letu nesrečnih Vetrinjskih dogodkov mnogo razmišljamo. Še s posebno pozornostjo se letos ozrimo nazaj na tiste nesrečne dni! Poglobimo se vase in iz globin naših slovenskih duš zajemimo pravi in resnični pomen našega Vetrinja!

Resnični pomen Vetrinja gotovo ni v pranju umazanega perila, ni v iskanju krivcev za našo narodno tragedijo, in ni v brezplodni polemiki o teh dogodkih. *Pomen našega Vetrinja je v veličini žrtev in v nauku, ki ga moremo in moramo mi danes zajemati iz teh dogodkov.*

Nič nepravilnega ni, ako s kritičnim in objektivnim očesom analiziramo dogodke pred in ob Vetrinjski tragediji. Te analize pa morajo biti dostojne in poštene. Nespametno in nepravilno je danes s prstom kazati na kakega posameznika ali skupino in zvrčati vso težo krivde nanj.

Vetrinja se ne da analizirati z neposrednimi dogodki pred in ob Vetrinju. Poseči moramo nazaj, nazaj v leta vojne in revolucije, na razvoj dogodkov v letih 1941—1943 in na razvoj let 1943—1945. Morda je prvo obdobje, ki se je nesrečno zaključilo s Turjakom—Grčaricami in Kočevjem, važnejše od drugega.

Če trezno gledamo na celoten razvoj dogodkov v domovini v tistih letih, potem bomo brez dvoma ugotovili to, da se protikomunisti mnogokrat nismo znašli, ali pa so nas dogodki prehiteli. Toda to še ni razlog, da bi zvrčali vso krivdo za nesreče na to ali ono stran. Ako smo pošteni in odkriti, potem bomo priznali, da smo grešili vsi, in tako vsak od nas nosi gotovo mero odgovornosti za vse, kar se je zgodilo.

Stavimo si vprašanje, mimo katerega ne moremo: Zakaj smo v prvi dobi okupacije dovolili, da se je partizanstvo neovirano širilo in razbohotilo do take mere, da je lahko ustrahovalo velik del prebivalstva? Temu vprašanju pa nujno sledi drugo: Zakaj nismo že tedaj, ob samem pričetku, poslali na teren svojih oboroženih enot, ki bi zatrle že v kali komunistično revolucijo in komunizmu za vselej vzele iz rok legitimacijo monopola borbe proti okupatorju?

Vsi vemo, da je naš vojaški nastop počasi, vse prepočasi napredoval; tako počasi, da smo se leta 1943 znova znašli pred uganko, katere

Prezident general Leon Rupnik s soprogo, šefom propagande dr. Ludovikom Pušem in drugimi sodelavci se z balkona vladne palače v Ljubljani zahvaljuje za pozdrave množic, ki so mu po mogočnem protikomunističnem taboru na Kongresnem trgu prišle izrazit zahvalo in zaupanje

nismo vedeli razrešiti. Vsak zase razčlenimo ta vprašanja in skušajmo najti napake, ki so bile za nas vse tako usodne. Nepravilno bi bilo zatrjevati, da je v našem taboru bilo vedno vse v najlepšem redu. Na drugi strani pa zopet ni prav, da bi te napake pripisovali le poedincem. Položimo si roko na srce in priznajmo, kar in kjer smo grešili. Zapustimo bodočim ročdom jasno sliko tedanjega položaja. Povejmo jim o naših uspehih in svetlih točkah naših naporov, obenem pa jim pokažimo tudi pogrške, da se bodo znali po tem ravnati in res objektivno gledati na celoten razvoj tak, kakršen je bil. Zavedajmo se, da se da tudi iz napak mnogo naučiti.

Ob analizi dogodkov med vojno doma je nujno, da te dogodke povežemo z dogodki v svetu. Z drugo besedo, našo narodno nesrečo bomo mogli pravilno razčleniti le tedaj, ako jo bomo postavili v okvir svetovnega dogajanja. Ne smemo prezreti gotovih dejstev, kot n. pr. tega, da do leta 1943 partizanstvo v svetu še ni veliko pomenilo, dočim je po letu 1943 uživalo polno podporo ne samo Sovjetov, nego tudi zahodnih demokracij. Ne prezirimo dejstva, da je Tito že od oktobra 1944 sedel v Beogradu, da je tedaj komunistom prvič uspelo priti v Srbijo in da so vse nacionalne enote od ondod bile na umiku.

V Sloveniji je tedaj bila slika vse drugačna; zato je naše gledanje morda drugačno. Velike spomladanske ofenzive leta 1945 so komunističnim enotam zadale težke udarce. Prvič po letu 1942 si se lahko brez nevarnosti sprehajal po Dolenjski, Suhi Krajini in po Kočevskem. Borbe

so segale v osrčje partizanske centrale v — Belo krajino. Celoten arhiv slovenskega partizanstva je aprila meseca 1945 padel v naše roke. Še nekaj mesecev takih akcij, in celotna tedanja „Ljubljanska pokrajina“ bi bila prosta komunističnih tolp.

Ni torej čudno, da so zlasti borci na terenu dokaj ugodno gledali na bodočnost, čeprav so poročila o svetovno-političnem položaju bila dokaj meglena.

Usoda je hotela drugače. Sredi zmag in zasledovanja razbitih komunističnih slovenskih brigad, je prišlo povelje za umik. Na terenu tega povelja gladko nismo razumeli in smo se celo skušali upreti. Noben slovenski protikomunistični borec, ki je tedaj uspešno preganjal komuniste, ni mogel misliti, da bi ušiva in morilna komunistična sodrga res mogla priti do oblasti v drželi.

Na svetovni pozornici pa je kocka tedaj že davno padla.

Komaj smo pokopali borce, ki so padli v borbah v Suhi krajini tiste dni, in zadnje prepeljali na Orlov vrh, že je sledilo povelje za umik. Zapustiti smo morali položaje; komunisti pa so počasi in brez bojev uprizarjali svojo osvobodilno tragikomedijo. Zadnja radijska poročila, ki smo jih prejeli, so poročala, da so naše enote na Primorskem prišle v stik z zavezniško vojsko in da se z njimi razgovarjajo, ter da smo na najboljši poti, da bomo priznani. Mi pa smo se umikali dalje... Partizanske enote, ki so se našim bataljonom približale, so bile takoj napadene in vržene nazaj; potem pa je zopet sledil umik brez borbe...

Kljub dokaj nejasnemu položaju in slabim navodilom se je vojska umikala še kolikor toliko redno, ako pomislimo, da se je tedaj umikala po isti poti tudi nemška vojska in tisoči beguncev.

Zopet nastane vprašanje: *Zakaj se je bilo treba umikati tako hitro in zakaj nismo tedaj razorožili Nemcev, kar so mnoge edinice hotele storiti? Zakaj nismo aretirali vidnejših predstavnikov nemške vojske in vsaj nekaj dni držali Ljubljano?* Taki so baje bili načrti še pred leti in izvedba teh naj bi bila ob prvem trenutku poverjena našim jurišnim bataljonom. Kaj bi to pomenilo, je težko reči; verjetno ne bi spremenilo položaja.

Prišli smo v Vetrinj. Kljub slabemu postopanju, zaupanje v Angleže še ni splahnelo. Morda so nastali dvomi; nihče pa tedaj ni mislil, da bi mogle angleške vejaške oblasti biti tako nečloveške in slepe, da bi enostavno konfirirale našo vojsko in jo na zvijačen način izročile komunističnim hijenam v roke.

Morda tudi v Vetrinju na naši strani ni bilo vse v najlepšem redu. Premalo se je mislilo in pripravljalo na najhujše. Morda je bilo tudi premalo povezanosti med vodilnimi krogi. Ako so take stvari bile, so bile napačne. Vsak poveljnik, ki gre v borbo, mora misliti na zmago; toda slab poveljnik bi bil, ako ne bi imel pripravljenih načrtov za

umik za slučaj, da zmage ni dovojeval. Zdi se, da bi to moralo veljati tudi za Vetrinj.

Na drugi strani pa bodimo zopet trezni in spoznajmo gotova dejstva. Zelo verjetno, če ne gotovo, bi noben korak in noben nastop ne mogel spremeniti angleške odločitve, da vrnejo našo vojsko komunistom. To je bilo očitno odločeno že davno prej. Edino, kar bi mogoče bilo moči doseči — in morda tudi moralo, — je to, da bi se vojska razbežala prej kot se je; vsaj po prvem transportu. Lepo število bi se rešilo gotove smrti.

Ob tem razmotrivanju pa zopet pridemo v precep. Kdo naj bi ugotovil, kam transporti gredo? Ali je bilo ob prvem transportu dovolj, verjeti angleški besedi, ali bi morali na svojo pest točno in dokončno ugotoviti, kam vojska gre. Odgovor, se zdi, je jasen: *sami bi to morali ugotoviti — brez ozira na obljube in zaupanje!* Vprašanje samo nastane, kako in kdo bi moral vršiti to informativno službo.

Zdi se, da bi po 20. letih te naše velike tragedije že mogli trezno in mirno razmotrivati o vseh teh vprašanjih. Brez sovraštva, brez namigavanja na krivdo bi morali najti bistvene napake, ki so tesno povezane z našo tragedijo. Ako so take napake bile, jih je treba povedati brez kakršnihkoli olepšav. Bistva naše tragedije ne more nihče spremeniti; lahko pa se mnogo naučimo za bodočnost iz vsega, kar je bilo storjenega prav in kar je bilo narobe. Nobena razlaga pa ne more zmanjšati ali opravičiti treh bistvenih dejstev: 1. angleške zvijače, 2. komunističnega zločina, in 3. silne žrtve pomorjene vojske.

Mučeniška žrtev naših borcev za svobodo je bila darovana. Njihova žrtev in njihova posvetitev je bila popolna. Padli so, da bi mi živeli. Njihove zadnje prošnje in zadnja naročila so bila: *Nadaljujte borbo za svobodo!*

Vsemogočni je sprejel njihovo žrtev; njemu naslovimo naše prošnje in molitve, da bi mi mogli spoznati pravi pomen teh žrtev.

V duhu se ozirajmo na Vetrinj in na vso našo preteklost! *Iz izkušenj preteklosti zajemajmo nauke za naše bodoče delo in življenje.* Kri naših mučencev nas roti in poziva: *Strnite se v enoto in kot eden nadaljujte borbo za svobodo slovenskega naroda!*

Prisluhnimo tem klicem in v tem 20. letu Vetrinjske tragedije odločno sklenimo da bomo stopali po teh stopinjah, katere so nam naši borci tako jasno pokazali. V takem duhu in premišljevanju bomo resnično spoznali naš Vetrinj!

DOMOBRANSTVA NI KONEC! NJEGOVA BORBA SE PO KATASTROFI
V VETRINJU ŠELĀ ZAČENJA IN GRE IZ RODA V ROD — DO VZPO-
STAVITVE IN OHRANITVE SVOBODE BOGU VDANEGA
SLOVENSKEGA NARODA!

„TABOR“ ČESTITA

V sredo, dne 17. 2. 1965, je buenosaireski nadškof kardinal Antonio Caggiano v posebni avdienci izročil vodji slovenskega dušnega pastirstva v Argentini *preč. g. Antonu Oreharju* listino, s katero ga je sv. oče Pavel VI. na kardinalov predlog odlikoval s častnim naslovom „*monsignor*“.

Zaradi pomanjkanja prostora „Tabor“ ne more svojim bralcem prikazati zaslug, s katerimi si je *msgr. Anton Orehar* zaslužil ne samo cerkveno odlikovanje, ampak predvsem tudi priznanje in hvaležnost lastnega naroda v zamejstvu in v zaslužjeni domovini. V ostalem bi morali samo ponavljati dejstva, ki so nam vsem še v svežem spominu; saj smo jim bili žive priče vseh minulih dvajset let zdomstva.

Zato se „Tabor“ čuti dolžnega, da izreče javno zahvalo buenosaireskemu nadškofu kardinalu Antoniu Caggianu, ki je našega odlikovanca predložil svetemu očetu za podelitev častnega naslova, *msgr. Antonu Oreharju* pa za zasluženost čast iskreno čestita v želji, da bi njegov vpliv usmerjal vse, ki res nočejo zamuditi pravega trenutka; zakaj „Tabor“ se po svojih skromnih močeh iskreno trudi, da bi bili ne samo zdomci, ampak ves slovenski narod v svobodi po zgodovinskem domobranskem zgledu eno za *Boga, Narod in Domovino* na neomajnih temeljih Resnice in Pravice — za vse.

Lastništvo, uprava in uredništvo

„T A B O R A“

želijo

ZDSPB Tabor in vsem v njej včlanjenim društvom SPB, ki so ga prevzela za svoje glasilo, pa vsem sodelavcem, naročnikom, bralcem in prijateljem širom zemeljske oble,

da bi vstali Odrešenik blagoslovil v letu junakov žrtev naših mučencev, ob katerih zgodovinskem zgledu strnimo vse poštene sile in napore združenih slovenskih protikomunistov do zmage v svobodi!

B O G — N A R O D — D O M O V I N A

POHOD

Na Belo nedeljo je bilo. Ob enih zjutraj je bil sklican zbor na trgu pred cerkvijo. Z orožjem. Ko so vodniki in desetarji dobili navodila, kod in kam gremo, katere edinice gredo v zasedo, katere v napad, smo ostali borci zapeli: „Mi legijonarji, mi domobranci...“

Ugibali smo, kam bomo šli. Znano nam je bilo, da je Levstikova komunistična brigada pri Sv. Gregorju. Ljudje so nam pravili, da so svojim somišljenikom že izdali karte za hrano, češ, kadar bo šla prva kolona s hrano proti Kočevju, bo padla njim v roke. Zato smo imeli slutnje, da gremo razbijat to komunistično gnezdo.

Ko so bila izdana povelja vodnikom in desetarjem, smo krenili v vrsti drug za drugim, v presledkih in tiho proti Ortniku. V Retjah smo zavili v grmovje in breg. Ni bilo slišati drugega kot škrtanje čevljev in sopenje borcev. Od časa do časa je padlo vprašanje: „Je še zveza?“ Šlo je od ust do ust, dokler ni prišel od zadaj odgovor. Če ga ni bilo, je morala kolona čakati, da je šel zadnji po zvezo. To je bilo zelo težko; posebno še v temnem gozdu in grmovju.

Vsak je nosil svoje misli v srcu. Ta je bil doma pri starših, pri ženi in otrokih, drugi je mislil, kaj je treba tega, da se moramo z orožjem potikati po teh krajih. Zakaj ne bi lepo v miru živeli doma, kot smo nekoč? Toda komunist nas je prisilil v borbo z zločini, ki jih je delal nad miroljubnim slovenskim narodom. Kako so pomorili Pogačnikovo, kako Kozinovo, Mausarjevo družino in še toliko drugih! Kako Gnidovčevega očeta, kako Vidrihovega štefana! Še veliko več bi jih, verjetno tudi nas, da se jim nismo uprli. Kaj so pozneje naredili s tistimi, ki so se jim predali? Kljub vsem trditvam, da se ne bo nobenemu nič zgodilo, so jih zverinsko mučili v Ajdovcu, Turjaku, Grčaricah in drugod.

Proti Suhu krajini se je začelo svitati. Slišali smo že tudi ptičje petje. Na Marščem so lajali psi. Izdali so nas ter opozorili komuniste na nevarnost, ki jim je pretila.

Pod vasjo Gašpinovo smo obstali. Čakali smo, da so še drugi borci prišli na svoje položaje. Iz grmovja smo opazili partizana, ki je bil na straži na hribčku nad vasjo. Ker je bil obrnjen proti vasi, nas ni opazil. Si pač ni mislil, da bi mu pretila nevarnost v tistem gostem grmovju, ki ga je imel pod sabo.

Plazili smo se po trebuih. Ko smo se privlekli v bližino, je zagrmel ogenj iz naših pušk in strojnic. Nato naskok na hrib. Na hribčku je bila zaseda. Nekaj komunistov je padlo, drugi so pobegnili v smeri Grabna, kjer je bila že naša vojska. Komunisti so nas nekaj časa obstreljevali od Sv. Gregorja s težkimi strojnicami, dokler jih naši minometalci niso prisilili k umiku.

Na Grabnu je bil štab Levstikove brigade. Sam komandant je moral bežati v spodnjih hlačah. Tukaj jih je mnogo padlo; tudi ujetih je bilo več. Zaplenili smo mnogo orožja, tudi težkega, mule, konje, kuhinjo, harmoniko in na fižolovi prekli obešeno partizansko zastavo...

Z vsem tem plenom smo se pomikali proti Marščem, Praprečam ter od tam po cesti proti Velikim Laščam. Stopali smo pod korak; partizan nam je igral koračnice, da smo lažje marširali.

Ljudje so šli od zadnje sv. maše, ko smo z vsem tem plenom in pesmijo na ustih prikorakali na postojanko. Ljudstvo je bilo zelo navdušeno nad nami; saj je videlo, da je domobranska vojska hrabra.

To je bil naš prvi večji protikomunistični pohod in uspeh, odkar sem bil pri domobrancih. Zato je bilo navdušenje veliko. Predno smo se razšli po svojih skromnih bivališčih, se je še enkrat razlegla pesem:

„Naj čuje nas presveti Bog...”

Emil Savelli

Z domobranci po Primorskem in Notranjskem

Ob prihodu v Trst 8. maja 1944 me je bratranec msgr. dr. Mirko Brumat spomnil na obljubo, ki sem mu jo dal leta 1938, ko sem bil na obisku v Gorici. Takrat sem mu rekel, da bodo po Goriškem in Tržaškem korakali nekoč slovenski bataljoni in zasidrli slovenski duh v teh krajih. Na njegovo pobudo sem se javil v organizacijski štab Varnostnega zbora. V pogovoru mi je moj novi poveljnik, polkovnik Kokalj, obrazložil glavne cilje Varnostnega zbora, ki so bili sledeči:

- a) Onemogočiti komunistično rovarjenje;
- b) uničiti vsako sled fašizma na Primorskem;
- c) ustanoviti slovenske šole in iztrebiti italijanske;
- č) ustanoviti slovenska kulturna društva in knjižnice;
- d) izdajati slovenske časopise in organizirati slovensko radio oddajno postajo.

Tako je bila naloga vsakega poveljnika ne samo uničevati komunizem, ampak tudi fašizem; izven tega pa je imel dolžnost, vrniti narodu to, kar mu je fašizem odvzel.

Po tem pogovoru me je on sam odpeljal v vojašnico Sv. Ivana v Trstu, kjer sem še isto uro začel formirati 11. četo. Ta četa je postala pozneje matična četa, iz katere je nastal 1. slovenski udarni polk v Jadranskem Primorju.

Naše delo ni bilo lahko. Otežkočili so nam ga namreč sami partizani, ki so naš blatili s fašisti in nacisti, tako da je poteklo precej časa preden

so se Primorci prepričali, da smo pravi slovenski rodoljubi, ki ravno tako sovražimo fašizem kot oni sami. Ko so pa komunisti v septembru leta 1944 pobili Brecljeve iz Šturij pri Ajdovščini, kaplana Piščanca iz Cerknega in druge Slovence (ne Italijane ali Nemce) so vsi pametni primorski Slovenci spoznali, da se partizani ne borijo proti Nemcem in Italijanom, ampak zgolj proti protikomunističnim Slovincem. Od tega časa dalje so nas začeli gledati z bolj prijaznimi očmi. Koristilo nam je tudi dejstvo, da so partizani v Črnem vrhu nad Idrijo poklali vse ujete domobrance in da je v Razdrtem pri Postojni vsa nemška SS prešla v vrste slovenskih partizanov in nadaljevala pokolj slovenskega življa in požig slovenskih domov.

Ko je Primorec videl, da je med slovenskimi partizani zelo malo Slovencev, pa mnogo Mongolov, Rusov, Italijanov in celo nekaj bivših gestapovcev in fašistov, je spoznal, da vse te navlake med primorskimi domobranci ni bilo.

Kot sem prej omenil, sem 8. maja prevzel v Trstu poveljstvo 11. čete, katero sem poldrugi mesec temeljito uril za borbo.

Koncem junija smo odkorakali v Šturje pri Sežani in postavili postojanko.

V Sežani in v Šturjah smo ustanovili zopet slovensko šolo, ki so jo partizani leta 1945 ukinili in učitelje deloma zaprli, deloma pa izgnali v Trst. V Šturjah se nam je priključil ostanek čete iz Razdrtega, ki se je borila proti partizanom in njihovim pribežnikom iz SS. V Šturjah smo ostali samo 10 dni.

Ker daleč naokoli ni bilo ne partizanov, ne fašistov, in ker je bilo zasigurano slovensko kulturno delo, sem s privolitvijo vrhovnega poveljstva pustil v Šturjah samo eno desetino, z ostalim moštvom pa odšel v prijazno Senožeče.

Tudi tu ni bilo posebnih borb. Največkrat je prišlo zgolj do obstreljevanja med patrolami, ali pa nas je kakšna mala partizanska skupina hotela samo malo podražiti; kaj večjega se tam ni zgodilo. V Senožečah smo ustanovili slovensko šolo, slovensko knjižnico in slovensko prosvetno društvo. Pa tudi tu so nam partizani nagajali. Ugrabili so dve učiteljici, tako da sta namesto njih morala poučevati v slovenski ljudski šoli domobranec — dijak in pa gospod župnik. Kot domobranski poveljnik sem moral opravljati tudi službo župana, ker je moj predhodnik, fašistični župan Medina odšel k partizanom.

Po dvomesečnem bivanju v Senožečah je prišel odlok iz Trsta, naj se 11. četa preseli v Prestranek pri Postojni, kjer se bo formiral udarni bataljon. Ta udarni bataljon je bil sestavljen iz sledečih čet: 10. četa iz Sv. Petra na Krasu pod poveljstvom nadporočnika Slavka Janežiča. 13. četa pod poveljstvom nadporočnika Mali-ja (ki je padel na Otlici v Trnovskem gozdu 26. 4. 1945) in 12. četa težkega orožja pod mojim poveljstvom. Poveljstvo bataljona je bilo poverjeno takratnemu stotniku Janku Debeljaku,

ki se pa zaradi želodčne bolezni ni udeleževal borb, pač pa ga je zastopal stotnik **Franc Egger**.

Tudi v Prestranku ni bilo borb. Malo praskanja je bilo pri Zagorju na Krasu in blizu Škofelj. V vseh teh borbah je padel samo en domobranec.

Tako se je vleklo vse do decembra, dokler se nismo premaknili in odšli zasedat **Vipavsko dolino**.

Predno pa začnem opisovati borbe v Vipavski dolini in Trnovskem gozdu, pa moram zopet omeniti drugo krivico, ki mi jo je napravil ljubljanski domobranski štab.

5. decembra 1944 sem pripotoval v Ljubljano z namenom, da se 8. decembra poročim. Ko sem odšel na nemško vojaško poveljstvo, da bi mi dovolilo obiskati po poroki mojo mater v Celju, so me aretirali in razorožili. Nemški oficir mi je naznanil, da bom ustreljen, ker sem zapustil slovensko domobranstvo in odšel med „bandite“. Aretil me je na osnovi obtožbe, ki jo je podpisal polkovnik **Krener**. Med zasliševanjem je prišel k temu nemškemu oficirju **Franc Žebot** iz sodnega odseka. Kaj sta šušljala, ne vem. Domobranska oficirska patrola me je pod vodstvom sodnega oficirja **Ermana** odpeljala na grad v zapore, kjer bi moral čakati na proces pri domobranskem sodišču.

7. decembra 1944 popoldne je prišel v zapore neki nemški SS nadporočnik in me je zasliševal. Najprej me je vse natančno izpraševal. Ko sem mu vse odkritosrčno povedal, mi je svetoval, da naj pustim slovensko domobranstvo in se javim v nemško vojsko, kjer bi bil takoj povišan in varen pred krivicami. Ponudbo sem odklonil, ker sem se hotel boriti proti komunistom v Sloveniji — ramo ob rami s slovenskimi vojaki.

Po končanem zaslišanju sem bil izpuščen. Drugi dan sem se poročil v cerkvi Presv. Srca Jezusovega. Po poročni svečanosti v cerkvi in doma pri ženinih starših se je pripeljal v Ljubljano kurir iz Prestranka s sporočilom, da se moram takoj vrniti, ker se bo še isto noč začela očiščevalna akcija južno od Ilirske Bistrice.

Z ženo sva takoj odpotovala v poveljstvo; ženo sem pustil v vojašnici, sam pa sem takoj šel na postajo in zahteval en stroj iz Postojne, da me odpelje v Sv. Peter na Krasu, kjer so me že čakali vojaki.

Takoj smo odšli v boj, ki pa ni bil hud; malo praskanja, kot sem omenil že preje. Vrnili smo se v Prestranek brez velikih izgub.

Dne 19. decembra pa je prišlo povelje, da zasedemo Vipavsko dolino od Št. Vida nad Vipavo pa vse do Ajdovščine, kjer bo sedež udarnega bataljona. Ob 11h ponoči smo odrinili iz Prestranka in prišli brez borbe v **Razdrto** ob 1h zjutraj. Ob 4h zjutraj 20. decembra smo jo udarili proti **Št. Vidu**. Komaj smo se oddaljili kakšnih 4 km iz Razdrtega, so nas partizani napadli. Naša kolona se je razvila v strelsko linijo in se spustila v dolino, kjer je v naskoku uničila partizane. Padlo je 19 partizanov; med njimi neki podpolkovnik, ki ni imel pri sebi nobene legitimacije. Te partizane smo istega dne pokopali na pokopališču v Št. Vidu.

(Sledi)

UMRL JE WINSTON S. CHURCHILL

V viharnih letih in mesecih zadnje svetovne vojne nam je v zasebni Evropi ime Winston S. Churchill pomenilo nek simbol ne le odpora do Hitlerjevega novega reda, temveč predvsem tudi simbol nekega svobodnjaštva in demokracije, o kateri smo imeli — in kot se včasih zdi, še imamo — zelo malo pojma, pa smo jo vseeno priznavali kot neko nujnost, ki bo morala prevladati tudi v našem svetu, ko bo velika morija končana.

Bolj poklicani in usposobljeni ljudje drugih narodov bodo ocenili življenje in delo Winstona Churchilla. Nas Slovence predvsem zanima vloga, ki jo je Churchill odigral pri razvoju naše narodne in osebne usode.

Leta 1943, ko je brigadir Fitzroy McLean prispel na Cairsko konferenco naravnost iz bosanskih hribov, da poroča zavezniškimi predstavnikom o stanju, namenih in izgledih Titovih partizanov v Jugoslaviji, je imel daljši razgovor tudi s Churchillom samim.

Fitzroy McLean, ki je v Moskvi samo nekaj let poprej prisostvoval znanim procesom proti Stalinovim žrtvam, je dodobra poznal komunizem in njegovo delovanje. Njegov opis procesa proti Buharinu in šefu tajne policije Jagodi je sijajno utemeljena psihološka študija ne le tistega, kar imenujemo „slovansko dušo“, temveč tudi miselnosti prekaljenega partijca, zgrajenega komunista. S tem vpogledom v komunistično miselnost mu ni vzelo dolgo časa, da je prišel do prepričanja o pravih in resničnih namenih „maršala“ Tita in njegovih sodelavcev.

Ta svoja spoznanja je v Cairu sporočil Churchill in mu odkrito in nedvomno povedal, da bodo partizani v neki bodoči Jugoslaviji igrali važno vlogo ne glede na to, če jih bo Velika Britanija podpirala ali ne, da pa so popolnoma pod komunističnim vplivom in vodstvom ter da bo to vodstvo s Titom na čelu storilo vse, ča v Jugoslaviji uvede komunističen režim. Z drugimi besedami: McLean je Churchill dopovedal, da v Jugoslaviji divja ne neka osvobodilna vojna, temveč predvsem socialna, komunistična revolucija.

Churchill, pravi McLean, je takoj odpravil vse njegove dvome. „Ali mislite po vojni živeti v Jugoslaviji?“ je vprašal McLeana, ki je seveda odgovoril negativno. „Jaz tudi ne,“ je dejal Churchill. „Zato naj nas te stvari prav nič ne skrbe. Kakšen bo režim v Jugoslaviji po vojni, to je stvar Jugoslovancev; nas trenutno zanima samo to, kdo v Jugoslaviji več škodi Nemcem: Tito ali Mihajlovič.“

To vprašanje je McLean pojasnil z navedbo, da je Mihajlovičeva borba v zadnjem času zares opešala; ni pa navedel, da je bil eden glavnih razlogov za to v divjaških represalijah, ki so jih izvajali Nemci v

Srbiji, med katerimi je pokolj tisočev študentov v Kragujevcu pač najbolj poznan.

V človeški zgodovini, v zgodovini britanskega imperija in v zgodovini dvajsetega stoletja bo Winston S. Churchill pač obstal kot velikan. Če majhni, nepomembni ljudje zagrešijo male, nepomembne napake, potem velikani greše v velikanskem obsegu. Churchill je to svojo napako priznal in s tem še doprinesel k svoji veličini, zakaj le veliki ljudje so zmožni samokritike in priznanja lastnih napak in lastne krivde.

Kljub temu pa se nam pred oči vrača prizor, kako Churchill s svojo večno cigaro v roki odpodi skrb za usodo jugoslovanskih narodov kot dim, ki mu ovija glavo. Kot ljudje, ki imamo vse pravice do človečanske svobode in mirnega stremljenja k sreči in blagostanju lastnega naroda, se moramo vprašati: Koliko britanskih življenj je bilo rešenih zaradi partizanske borbe proti Nemcem v Jugoslaviji? Ne: Ali je britanski ali katerikoli drugi narod upravičen, ščititi svoje ljudi in svojo kri na račun drugega naroda, pa četudi bi bilo neko zaplotno ljudstvo?

Zdaj, ko se je po devetih desetletjih iztekel pesek v uri njegovega življenja. Churchill seveda pripada zgodovini. Na njegovem celotnem prispevku k politiki, svobodi in literaturi bo usodna epizoda z jugoslovanskimi narodi morda le komaj zaznavna pega; večji narodi je sploh ne bodo več opazili.

Ker pa se je njegov čas dopolnil prav v tem letu, ko se nam bodo posledice njegove prenagle in nepremišljene odločitve iz dneva v dan, iz tedna v teden bolj vsiljevale v naše misli in spomine, naj se v zboru hvalnic in slavospevov sliši tudi naš slovenski glas: Umrl je — velik Anglež!

NEIZPREMENJENE OSNOVE NAŠE BORBE

Zaupajte v Boga, ki nas ne bo zapustil v boju, katerega bijemo za kraljestvo njegovega reda na svetu! Vzemite vse težave, odpovedi in napore pogumno nase! Bodite poslušni svojim predpostavljenim, ker je pravi vojaški red zgrajen šele na poslušnosti in disciplini! Vsemu svojemu narodu bodite pravi zgled zaradi svojega poštenega, viteškega in na pomoč pripravljenega vedenja! Bodite dobri in na žrtve pripravljeni tovariši! Ne trpite v svojih vrstah lakomnežev, požeruhov, pijancev, ženskarjev, strahopetnežev, zakrinkanih komunistov, zločincev in ljudi brez čuta za čast! Negujte vero v Boga, ki vam jo je vcepila vaša pobožna, dobra in poštena slovenska mati; zato proč s kletvijo, kvantanjem in pravega borca proti komunizmu nevrednimi razvadami! Opajajte se ob globoki domovinski ljubezni in pravem narodnem ponosu! Bodite prepričani, neizprosni sovražniki protislovenskega, izdajalskega in zločinskega komunizma!

(Tako je zapisal v svojem povelju dne 24. 9. 1944 generalni inšpektor vsega slovenskega domobranstva div. gral. Leon Rupnik, ki je te svoje osnovne nazore zapečatil z lastno smrtjo.)

Dobrova ob začetku revolucije

O dobrovskih vaških stražarjih je bilo do zdaj še kaj malo napisanega. Dobrova leži 4 km severozahodno od Ljubljane. Vsa je obdana od gričev, ki so del Polhograjskih Dolomitov.

Partizani so se po teh krajih pojavili že pozimi, prve mesece leta 1942. Sprva so bili redki, največ trojke, ki so pripravljale teren za revolucijo. Razen predmestja je bilo vse prebivalstvo v veliki meri protikomunistično; prav tako ni podpiralo partizanstva, ki pravega obraza takrat še ni kazalo.

V maju se je po gozdovih nabralo že toliko prevratnežev, da so strahovali in prisilno mobilizirali moške iz vseh okoliških vasi, prav tja do Ljubljane. Kdor ni šel, so mu zagrozili, „da mu ne bo dobro...“ Takrat tega še nihče ni jemal posebno resno, a pritisk je postajal tolik, da jih je v začetku julija le prav malo ostalo doma. Z raznim orodjem so odhajali v gozd, potem pa so jih oboroženi partizani gnali vedno više v Dolomite, v Ključ, kjer so imeli svoj „štab“. Sekali so drevje in z njim zabarikadirali doline; na stotih krajih so prekopali ceste, ki vodijo proti Ključu; podirali so mostove in opravljali druga taka „osvobodilna“ dela.

9. julija so oklicali „Svobodno republiko“ v Dolomitih. Te je bilo v nekaj dneh konec, ko so priropotali italijanski tanki in so letala nekajkrat zakrožila nad tem „svobodnim“ ozemljem. Partizani so se razbežali, mobiliziranci pa so se drug za drugim spet otrsli „osvoboditeljev“ in odšli domov. Kaj vse so kmečki fantje tiste dni doživeli, je težko reči; veliko povedo odgovori na mnogoteri vprašanja:

„V hrib ne grem več, pa čeprav me ubijejo!“

Italijani so požgali nekaj hiš, veliko večino moških odpeljali v internacijo, komuniste pa pustili pri miru. Za vasi v Dolomitih se je odprl pravi pekel; za vasi blizu Ljubljane še hujši kot za one v hribih, ker so bile te od dvojnimi terorjem — fašističnim podnevi, partizanskim ponoči. Partizani so bili vedno nad njimi. Podnevi in ponoči so „rekvirirali“ živež in živino, vse pa plačevali z boni, ki bodo izplačani šele po vojni. Italijani v grmovje sploh niso šli za njimi, ampak so se raje znašali nad nedolžnim prebivalstvom. Sodelovanje komunistov in okupatorja je bilo že precej vidno, ljudstvo pa je ostalo trmasto, zarito v zemljo in je odklanjalo oba nasilnika. Partizani niso dosegli postavljenega cilja, ki je bil: čim več moških spraviti v gozdove. Fantje so se raje nastavljali Italijanom, alj se tudi javljali za internacijo, kot pa da bi odšli k partizanom. Odhajali so tudi v Ljubljano, ki je bila zavarovana z žico. Skratka, poskusili so vse, da si rešijo življenje.

Partizani so grozili in čuvali svojo „republiko“ in lager v Ključu, od koder so prihajala povelja za vse teroristične akcije. Kaj se je v Ključu

in sploh na področju Dolomitov godilo, pričajo grobovi, ki so na gosto potreseni po grapah, bregeh, njivah in celo ob potokih, o čemer pa Sajé in Mikuž ne vesta nič povedati. Namen vsega tega je bil, zavezati ljudem jezike in jim vcepiti v kosti tak strah, da jim bodo slepo sledili.

Ko so jeseni 1942 začele vstajati postojanke vaških straž, so postali komunisti še bolj agilni. Še 11. januarja 1943 je patrola po Tržaški cesti prišla v Kozarje, tik pred ljubljanski blok, čeprav so bile postojanke v Notranjih gorinah, na Brezovici, na Logu, v št. Joštu in Dravljah; Italijani so pa itak imeli močne oddelke na Brezovici, Dobrovi in drugod. Tako je bilo življenje vsakogar pod dnevnim nadzorstvom, k čemur so veliko pripomogli terenci, katerih je v gnilem predmestju kar mrgolelo. Italijani so se partizanom umikali oficirji so z njimi posedali po gostilnah, stražarjem pa niso pustili v patrole izven določenega ozemlja v bližini postojank.

V dobrovski fari je postalo življenje nevzdržno. Ljudje so hoteli živeti in delati, zavedali pa so se, da si bodo morali tudi pravico do tega priboriti sami. Volja po obrambi je rasla tem bolj, čim hujši je bil teror iz gozdov. Fašisti so vedeli, da se bodo morali temu ukloniti in dovoliti postojanko vaške straže.

Zanimivo je, da so partizani v noči od 12. na 13. januarja 1943 izvedli prisilno mobilizacijo v Kozarjah, Podsmreki, Draževniku in drugih vaseh, katerih niso imeli v polni zasedbi. Zastržili so vasi, najbolj odločne protikomuniste nagnali v določene hiše in jih zastržili. Na srečo so jih dobili samo šest, ker so fantje po večini spali v raznih skrivališčih: po skednjih, hlevih in šupah. Tisto noč so prišli Remic Andreja, Toneta in Matija, Peklaj Ivana, Kušar Jožeta in Bernik Lojzeta. Matija, Tone in Lojze so jim takoj ušli in se javili vaški straži na Brezovici; Andreja, Ivana in Jožeta pa so komunisti čez nekaj dni po strašnem mučenju s krampi pobili na Toškem čelu. Obtoževali so jih organiziranja bele garde, čeprav o tem nihče ni nič vedel.

25. januarja je bila VS na Dobrovi res ustanovljena. Ustanovili so jo legionarji z Vrhnike, ki so dober teden prej postavili temelje tudi brezovski postojanki. Italijanska posadka, ki je bila zabarikadirana v velikem župnišču vrh griča, je vtaknila VS v isto poslopje. Namen tega je bil dvojen: varovati laško posadko in voditi strogo kontrolo nad delovanjem VS. Edino, kar so legionarjem dovolili, je bila dnevna patrola štirih mož k vaškemu peku, ki je zanje pekel kruh. Partizani so rovarili in ropali po bližnjih vaseh, fantje pa niso smeli v obrambo svojih domov. Ko so komunisti nekaj dni kasneje na vasi zažgali šolo, niso smeli niti gasiti. Vse po načrtu in dogovoru.

18. februarja je patrola spet odšla po kruh. Na vasi so jih iz zasede napadli partizani. Vnel se je hud boj. Fantje so vdrli iz postojanke na pomoč napadenim soborcem. Borba se je raztegnila na celo vas. Od vaških stražarjev je bil ranjen Remic Matija, ki je zaradi izgube krvi čez nekaj ur podlegel rani. Italijani so se zabili v župnišče in niti strela niso oddali na

Na našo uredniško mizo je prišla ta-le slika naših dičnih domobrancev, ne da bi mogli z gotovostjo ugotoviti, kdo so. Ni dvoma, da vsak izmed teh jasnih mladih obrazov predstavlja kos naše zgodovine. Zato vas, hrabri borci, prosimo, oglasite se nam, če ste živi! Pišite nam o sebi: kje ste, kaj delate, ob kakšni priložnosti je bila slika posneta, kdo ste? Kaj veste drug o drugem? Považite se zopet med seboj! In če je kdo izmed vas že v slavni legiji junakov, ki so dali življenje za Boga — Narod — Domovino, spomnite se ga na stranh „Tabora“; postavite mu tako skromen spomenik naše hvaležnosti in zvestobe!

partizane, ki so bežali nazaj v gozd. Po takratnih poročilih so rdeči napadalci odpeljali tri vozove mrtvih in ranjenih. Za večino fantov je bil to ognjeni krst, kateremu je sledila dolga vrsta pohodov in borb.

Velik delež so Dobrovci doprinesli v znani skupni ofenzivi v Dolomite v dneh od 12. do 14. aprila 1943. Pokreta so se udeležili legionarji iz Dravelj, Dobrove, Brezovice, Notranjih goric, Vrhnike, Horjula, št. Jošta, Polhovega gradca in Rovt. Dobrovčani so prodirali čez šujico, Hruševo in Babno goro. Zapletli so se v nešteto ogorčenih spopadov, ki so partizane gnali proti dolini Belice, ki je postala grob rdečih krvolokov. Na pogorjšču je ostalo 84 partizanov. Mnogo jih je ušlo skozi obroč proti Vrhniki, ki so ga „držali“ Italijani, in to prav v noči pred odločilno bitko. Dobrovčani so v tistih dneh odkrili več skritih podzemnih skrivališč in zaplenili veliko množino propagandnega materijala in seznamov, med katerimi so bili spiski terencev, še več pa je bilo imen nesrečnikov, ki so jih rdeči „osvoboditelji“ uvrstili med svoje bodoče žrtve. Vse to je bilo dobrovskim legionarjem v

veliko pomoč pri delu po ofenzivi. Vaški stražarji so postajali gospodarji Dolomitov. Prihajal je dan, ko so bili partizani dokončno pognani iz teh hribov.

Ob italijanskem razpadu so dobrovski fantje jasno pokazali svojo samozavest in borbenost. Zavedali so se, da rdeča nevarnost še ni prešla, novemu okupatorju pa tudi niso zaupali. Čeprav iz Ljubljane ni bilo nobenega navodila, so fantje ostali skupaj. Zateklj so se v gozdove za Hruševom in tam pričakali ustanovitev slovenskega domobranstva.

Ali bi ne bila naša zgodovina drugačna, ko bi se tedaj tudi nekaterim glavam v Ljubljani posvetilo, da je napočil čas, ko mora slovenska protikomunistična vojska zamenjati položaje s partizani?! (Sledi)

IZ DOKUMENTOV

Beseda poštenjaka

Za desetletnico smrti ravnatelja Bogumila Remca je predsednik 3. majskega Slovenskega Narodnega Odbora iz leta 1945 dr. Joža Basaj v Svobodni Sloveniji, Buenos Aires, 18. 2. 1965, napisal spominski članek, v katerem je za zgled značajnosti in poštenosti vsem, ki so v tistih usodnih dneh prevzeli odgovornost za slovenski narod, zapisal tudi sledeče besede, ki so pravi zgodovinski dokument

...je šla h koncu komunistična revolucija in smo v Narodnem odboru včasih sedeli kar preko noči — zaradi okupatorjeve policijske ure. Oba sta že pokojna, ki sta me hodila pestiti, naj prevzamem: major Bitenc in dr. Albin Šmajd. Dolgo se nisem vdal in jima kazal na število politikov, ki so vajeni in sposobni plesati na političnem parketu. In sta prihajala vsakokrat z drugimi vzroki, da moram prevzeti. Končno 27. dec. 1944 sem se vdal. Predno smo imeli prvo sejo odbora, sem šel k ravnatelju Remcu in sva se razgovarjala. Potolažil se je, da je položaj itak tak, da Narodni odbor ne more nič storiti. Kako se bo položaj razvijal, pa da bomo še videli. In ustregel je tudi moji prošnji, da bo pri vseh sejah zraven. Imeli smo dolge razprave za stvari, ki bi bile aktualne, če bi bili mi imeli z zahodnimi zavezniki stike, kot jih nismo imeli, in če ne bi bilo — Teherana in Jalte. Malo smo sicer vedeli o tem, toda sedaj vemo in sedaj vidimo, kako brezmočno je bilo naše početje v barantanju med Vzhodom in Zahodom! Še na nekaj moramo pomisliti pri branju tega tehtnega dokumenta: Kako vse drugačne bi lahko tudi bile razmere v odnosih med našo zamejsko skupnostjo, če bi besede, ki smo jih podčrtali, s tolikšnim čutom poštenosti izpovedali tudi vsi tisti, v katerih imenu sta maj. Bitenc in dr. Šmajd pestila dr. Joža Basaja, da mora danes na svojih poštenih ramenih nositi soodgovornost za dogodke po 3. maju 1945.

KOSTANJEVICA IN FLOKARJI

Dolenjska in v njej še posebno dolina reke Krke s številnimi gradovi iz davnih dni, je romantična pokrajina.

Na jugovzhodnem delu Dolenjske stoji starodavno mesto Kostanjevica na Krki, poznana tudi kot „Slovenske Benetke“. Ta mali otok, obdan od reke Krke, ki se v neposredni bližini mesta Brežice na Štajerskem izliva v večjo reko Savo, je iz časov naše protikomunistične borbe ostal v spominu mnogih domobrancev.

Vzhodno od Kostanjevice se odpre široka ravnina Krško polje, bogato na pridelkih koruze, ajde in krompirja. Nedaleč od Kostanjevice je Sv. Križ, znan vinorodni kraj dobre kapljice „cvička“ iz Gadove peči. Na desnem bregu reke Krke se razprostirajo travniki, ki segajo tja do vznožja Opatove gore skupaj z Gorjanci, kakor velik venec krasijo pokrajino ob Krki z mogočnimi bukovimi gozdovi temnozelenih barv. Nekoliko izven mesta srečamo vas Slinovce. Sredi te mogočno božjepotno cerkev z dvema zvonikom. Posvečena je „Materi dobrega sveta“. Desno od te pa zgodovinski kostanjeviški grad, nekdanj last grofa Jošta Thurna. Pozneje so v njem prebivali cistercijski menihi, nazadnje pa je bilo v njem Okrajno sodišče. Med drugo svetovno vojno so ga požgali partizani.

V jeseni leta 1943 je Kostanjevica doživela veliko razdejanje zaradi močnega topovskega ognja od strani partizanov, ki so bili zvezani z Italijani. Dohod v mesto je bil mogoč po dveh mostovih. Enega od teh so izbrali komunisti za vdor v mesto. Za to priložnost so rdeči uporabili tudi laški tank, ki naj bi opravil glavno delo in omogočil odpreti pot v mesto. Junaški branilci Kostanjevice pa so ga onesposobili preden je došel do cilja in zapodili „osvoboditelje“ v gozd, odkoder so bili prišli. To naj bi bila kratka zgodovina obleganega mesta, znanega še iz časov, ko so neverni Turčini plenili te kraje. Znano pa tudi iz časov „Velikega kmetskega upora“, pri katerem je imelo svoj delež ljudstvo te okolice proti nasilnemu plemenitašu Ferencu Tahyju, ki je gospodoval na gradu Sused-u v bližnjem hrvatskem Zagorju ob reki Savi.

Nepozabna bo ostala Kostanjevica v zgodovini slovenskega naroda zato, ker se v njeni neposredni bližini nahaja Mršeča vas pri Zameškem, kjer so slovenski protikomunistični borci bili prvič nazvani kot vojska „Slovenskih Domobrancev“.

Prav tako kot je prijazna okolica mesta na Krki, so prijazni tudi njeni meščani. O teh dobrih ljudeh bi moral ponoviti besede francoskega pisatelja Charles-a Nodier-ja, živečega v Ljubljani pred 150 leti, ko je izrekel sodbo o ilirskih Slovencih rekoč: „Bilo je to dobro in

pošteno ljudstvo...“ Da, Kostanjevčani so imeli zelo razvit čut, ki se je izražal v ljubezni do bližnjega. Tega smo se zavedali tudi mnogi begunci, ki smo se zatekli v to mesto, da bi bili izven nevarnosti pred komunisti.

Kakor rečeno, Kostanjevica je staro mesto z bogato tradicijo. Nekoč so se meščani nazivali purgarji. To pa zaradi tega, ker so imeli vse pogoje, kar jih je moglo imeti mesto za tedanje čase. Imeli so svoj grb, mestno vojsko, godbo i.t.d. Na vse te privilegije so bili sila ponosni. Ob priliki domačega slavlja so streljali salvo s topiči kar za botrovim plotom. Ko je bilo vse pripravljeno za strel, je purgarski mojster topničarjem ukazal streljati v svojem narečju, rekoč: „Usi na jenkrat“, kar pomeni vsi hkrati. Eden od njih pa je zakasnil; in zgodilo se je obratno kakor so pričakovali. Počilo je flik-flok.

Ta sramota se je raznesla preko Krke k bližnjim sosedom. Tisti so jih neusmiljeno žalili in zbijali šale na račun ubogih purgarjev. Tisti nesrečni flik-flok je pomenil zadosti, da so odtlej dalje purgarje jeli nazivati z novim imenom „Kostanjevski flokarji“. To ime najbrže nosijo še danes. Vendar je flik-flok za botrovim plotom lep doprinos k zgodovini mesta na Krki.

Vse drugače so se izkazali v petju. Flokarski cerkveni pevski zbor je bil poznan. Ni mu bilo enakega po lepem in ubranem petju na vsej Dolenjski.

Ob prostem času so meščani čestokrat zahajali v okoliške gostilne. Smisla za humor jim tudi ni manjkalo. Zlasti so se radi zadržali pri gospej Marički Vukčevičevi na bližnjem Studenem, ki je imela žago in mlin. Ta žena je bila vzor dobre in sila napredne gospodinje. Njena gostoljubnost in bistro sta presegali vse druge naokoli. Znala je odgovoriti na mnoga vprašanja in s svojo modrostjo razsvetlila marsikatero flokarsko butico. Obenem pa je znala povedati nešteto kosmatih šal.

Popoldanski sprehod je minil in flokarski gospodarji se vračajo na svoje domove. Spočiti, veseli in zadovoljni, kajti jutri bo nov dan in z njim nove skrbi.

Leta v tujini beže z naglico naprej in z njimi se je spremenilo marsikaj. Tudi slikovito mestece na Krki, kraj najlepših spominov moje mladosti, ni več tisto kot je bilo nekoč.

Samo lena reka Krka ostane neizpremenjena. Ostane lesketajoči se biser dolenske zemlje pod Opatovo goro.

**BODITE CELI LJUDJE A NE POLOVIČARJI. TODA CELI LJUDJE
BOSTE SAMO NA TA NAČIN, ČE POPREJ ZAGOSPODARITE NA
SVOJIM DUHOM, NAD SVOJO DUŠO, DA TAM NAREDITE RED.
KAJTI KDOR NE MORE UREDITI SVOJE DUŠE, TUDI IZVEN NJE
NE BO NIČ UREDIL.**

SLOVENSKEMU SVOBODNJAKU INŽ. ALBINU MOZETIČU V SPOMIN

Dragi Bine!

Tole pismo, ki Ti ga v večnost pišem, ni samo vljudnostna fraza, ni samo običaj in lepa navada, najmanj pa strankarska ali politična ukana, ki trdi eno, da doseže drugo. Ne! Je zadnji, iskren in spoštljiv pozdrav prijatelju, ki Te je poznal in — ker Te je poznal — cenil.

Bine, veliko je primerov, tudi med nami, da se po smrti prepeva slavo in naučene hvalnice ljudem, katerim se je v življenju v marsičem ali pa v vsem nasprotovalo. Je pač taka navada. A to, kar Tebi pišem v spomin, ni ne navada ne dobrohotna in olikana poteza lepega vedenja, ne: je zadnja in največja iskrenost srca, je jasna, pogumna in zavedna izpoved: bil si svobodnjak, ki ga noben tok ni premaknil; bil si poštenjak, ki ga noben vihar ni ne zlomil ne sklonil, ki ga nobeno prišepetavanje ni odklonilo zvestobi pravičnih načel; bil si Slovenec, bil si protiko-

munist do zadnje nujnosti, do zadnjega, doslednega pomena besede.

Dostikrat ostvarjamo med nami umetne veličine, ki lahko trenutno in za neko dobo služijo nekim namenom. Ti, Bine, si bil velik, a ne umetno. Da Te je človek spoštoval, ni bilo treba nobenega truda, nobenega namerno zgrajenega načrta. Spoštovali smo Te nehote. In popolnoma nehote smo priznavali in danes, po Tvoji smrti, priznavamo: bil si med največjimi in med najbolj vplivnimi Slovenci v zamejstvu. Kajti bil si človek, ki poleg ostrogi in računski zgrajenosti razuma, ni zatajil plemenitosti srca.

„Tabor“, katerega član in prijatelj si bil, poklanja solze srca na Tvoj grob. Vrnil si se v slovensko zemljo Primorja, katerega sin si bil. Bog naj Ti povrne vse dobro, ki si ga nam, izgnanim Slovencem, ustvaril. Naj Te sprejme v svoj večni mir in harmonijo. Borci Te v večnost pozdravljamo! Igor

SPOMINSKO LETO 20. OBLETNICE VETRINJA NAM
BODI OPOMIN DOLŽNOSTI,

DA MI, KI SMO S POKOJNIMI DOMOBRANCI BRANILI
SVOBODO NAŠIH LJUDI IN DOMOV...

DA MI, KI SMO JIH VIDELI ZA ISTE IDEALE TUDI
UMIRATI...

SPREGOVORIMO O NJIHOVIH JUNAŠTVIH IN JIM
PRED SVETOM VRNEMO ČAST,

KATERO JIM JEMLJEJO KRVNIKI IN PROPAGANDISTI
DOMA.

V SENCI DOLOMITOV

(Nadaljevanje)

Oni je zašumel po senu, pogledal sem in tja, a ker v temi ni ničesar videl, se je spet zdrsal po senu in odšel.

„Nikogar ni,“ je povedal spodaj.

Sojarju je odleglo. Okrog njega je vse utihnilo; samo pod kozolcem so bili vedno bolj zgovorni. Politkomisar je v ljubljanski govorici predstavljal Janeza ostalim kolovodjem kot organizatorja Dolomitskega odreda.

„Tovariš Hrabri“ — tako so mu dali ime — „tvoja naloga bo težka, a izvršiti jo moraš. Kmete in delavce je treba prepričati, da imamo prav. Kaj v resnici hočemo, ti je znano kot meni. Spomladi bomo začeli. Vse mora v gozd, zlepa ali zgrda. Tvoje delo je, da pripraviš teren za osvobodilno gibanje.“

„Prav, tovariš komisar. Sem že na delu.“

„Imaš ljudi za seboj?“

„Poznam jih. To mi za sedaj zadostuje. Oni ne vedo, kdo sem...“

„So navdušeni?“

„Dva ali trije... Svoboda jih užiga... Z drugim nisem začel. — Od doma ne bodo šli; preveč so zakopani v zemljo. In farju verjamejo.“

„Kako je z njim?“

„Meni zaupa vse... Je pa proti našemu boju; tako tudi nekateri študentje. Ze sem slišal, da se za našo svobodo skriva komunizem.“

„Pa si jih prepričal, da to ni res?“ je planil na noge politkomisar in zapičil vanj drobne, krvoločne oči.

„Seveda sem!“ se je ustrašil Janez, ki takega nastopa še ni bil vajen. Čez čas je dodal: „A govorica gre naprej...“

„Zapiši vse nasprotnike; kdor ni z nami, je proti nam. S temi moramo obračunati, da ne pride do upora. Če ne bodo utihnili drugače, jih bo povohala „matilda“. Zmaga partije bo zahtevala žrtev. Si razumel?“

Janez je samo prikimal.

„Tovariš komisar, kaj pa Italijani?“ je vprašal nekdo drugi.

„Teh se ne boj! Z njimi imamo sijajne zveze. Njih ne bomo padali... pa nas bodo tudi oni pustili v miru. Zapomnite si: okupator bo odšel; zato nam ni nevaren. Naš boj je boj proti domačim nasprotnikom. Ti bodo ostali; zato se bodo uprli, ker jim gre za zemljo in za glavo.“

„Ne bo lahko,“ je pripomnil Hrabri.

Komisar ga je takoj zavrnil z novim naukom: „Mogoče je samo dvoje: ali zmagamo mi ali klerikalci. Revolucijo, ki smo jo začeli, moramo izpeljati do konca. Napojiti pa jo je treba s krvjo, da ljudem vcepimo strah... Sledili nam bodo iz strahu, če nam nočejo iz prepričanja. Kar se nam zoperstavi, mora s poti. Pospraviti je treba farje in vse, ki uživajo zaupanje ljudi. Posebno pazite na člane K. A.* Ti so nam najbolj nevarni, ker v našem osvobodilnem boju gledajo komunizem... Zato bodo naredili vse, da narod pripravijo na upor. Tega prvega koraka jim ne smemo pustiti. Zato: smrt vsem sovražnikom celovnega ljudstva! Ob zid voditelje reakcije!“

„Smrt reakciji!“ so zašepetali navzoči in dvignili pesti.

„Le tako bomo zmagali. Kdor se boji pomočiti roke v kri, ne spada k voditeljem revolucije. Si razumel, tovariš?“

„Razujem, tovariš komisar!“ je poparjeno dejal Logarjev in pogledal v tla.

Tako se je gnal za revolucijo in se pripravljajal na spopad z vsemi, ki so hoteli živeti po starih šegah in navadah, zdaj je pa komisar malo manj kot s prstom pokazal nanj in mu očital pomanjkanje gorečnosti. Kaj takega ni pričakoval. Vedel je, da v tej tovarišiji ugovor pomeni toliko kot izgubiti glavo, zato je vse skupaj pogoltnil in obljubil, da bo delal, kakor komisar hoče.

Sojar se je bil med tem priril prav do podnic. Skozi razpoko je videl poraščene obraze premraženih hostarjev, ki so oblastno sedeli v kotu na slami in se pričkali. Slišal je vsako besedo. Vedno jasneje je spoznaval, kakšno svobodo ti tovariši pripravljajo.

Kljub mrazu mu je postalo vroče. Srce mu je nabijalo kot v vročici. Skušal je biti miren, da bi ga šumenje sena ne izdalo, a čim bolj si je to prizadeval, tem bolj je šumelo okoli njega.

Vse se mu je zavrtilo pred očmi: kozolec s tisto pisano družčino tam spodaj in cela vas s fajmoštrom vred. Tako se še nikoli ni bal, kot se je zdaj tresel pred temu čudnimi potepuhi. Čeprav še ni poznal njihove „pravice“, si je bil gotov, da ne bo odnesel cele butice, če ga dobe. Želel si je samo to, da bi se rešil zanke, v katero je bil ujet, in še enkrat prišel domov.

Na njegovo srečo je po cesti od glavne ceste prišla nerazločna postava. Prav na ovinku se je ustavila. Proti hribu se je utrgal kratek žvižg. Za njim v kratkem presledku še eden... Stražar ni ustavljal; — tako mu je bilo naročeno.

Logarjev je hitro odšel na cesto, nekaj spregovoril z onim, ki je tam stal v snegu in megli, potlej pa kratko zažvižgal. Tovariši so drug za drugim stopili na shojeno stezo in za Logarjevim odvihrali v Gorjančevo gostilno, kjer jih je čakala večerja. Noč so prespali v zahtlem hlevu.

* Katoliška akcija

Čeprav je Sojar videl na lastne oči, kako so jo oni potegnili za ovinek in je videl tudi oba stražarja oditi za njimi, se vendar še ni upal premakniti. Imel je občutek, da ga še vedno nekdo zasleduje in mu grozi s puško, ker ve, česar ne bi smel vedeti.

Na zemljo je legla noč. Pusta in mrzla. Skozi late so se vsipale snežinke in lahno padale na slamo, ki so jo tovariši razrili. Kot tat se je Sojar splazil na tla in odvihral proti domu. Proti Gorjancu se še pogledati ni upal. Od vsega, kar je videl in slišal, ga je bilo tako groza, da bi skoprnel, če bi mu tedaj kdo prišel nazproti.

Doma so ga obsuli z vprašanji.

„Na hlevu sem gledal, koliko mrve je še,“ se je hitro izgovoril. Vsi so vedeli, da se je zgodilo nekaj usodnega.

Sojarca je odhitela v kuhinjo, da mu skuha čaja. Vedela je, da bo počasi že zvedela, kaj je bilo.

Sojar pa se ni umiril. Podzavestno je čutil, da je eden tistih, katerim je izprijena družba maskiranih revolucionarjev napovedala smrt. Sam pri sebi je začel misliti, komu bi popustil, če bi prišlo tako daleč, da bi stal pred izbiro: vera v Boga ali komunizem? Kaj bi dal? Bi zavrgel vero in sprejel novi nauk, ali ostal zvest Bogu in odklonil brezboštvo, s čimer bi zaslužil smrt? Ustrašil se je misli in jo odtrgal od sebe; vprašanje pa mu je vedno teže legalo na srce.

Zvečer drugega dne je pred hlevom zarenčal pes; samo za hip, potem je zacvilil in utihnil... Nekdo mu je z motiko razčesnil glavo in mu zlomil hrbet. Obenem je potrkalo na vrata.

„Odpri!“ je nekdo zarezal pod oknom, a v luč se ni prikazal.

Sojar je brez pomisleka odprl.

„Kdo je bil včeraj pod kozolcem tam pod hribom?“ je vprašal neznan moški.

Nihče bi ne mogel reči, kdo je. Obraz je imel pokrit z veliko rdečo ruto. Tudi je bilo težko uganiti, ali je bil civilist ali vojak; razen puške na njem ni bilo prav nič vojaškega.

„Kaj jaz vem. Mogoče je borštinar čakal na zajca,“ se je znašel Sojar.

Glas mu je nekam čudno zvenel, a vseeno je takoj videl, da se je dobro izgovoril. Oboroženi moški se je umaknil k še dvema drugima, ki sta se skrivala za vogalom. Zašepetali so nekaj besed; potem se je prvi spet prikazal na vratih:

„Daj nam hleb kruha in zelenko žganja, da se pogrejemo!“

Sojar je odšel v vežo. Ženi je samo pomežiknil, naj ne hodi ven. Sam je odnesel, kar je partizan zahteval.

„Veš, kdo smo: za svobodo se borimo. Pazi se, če kdo zve, da smo bili pri tebi.“

Tako se je zahvalil in odvihral v noč.

V postelji se je Sojarju razvezal jezik. Povedal je ženi, kdo je bil na vratih. Zaupal ji je tudi, kje je bil prejšnji dan in kaj je slišal.

Zjutraj je pred podom našel razmesarjenega psa. Skrivaj ga je zakopal, da otroci ne bi raznesli v šoli, da jim ga je ponoči nekdo ubil.

Na Sojarja je legla mora. Najbolj se je bal za ženo, ki se ji je bližal dan poroda. Da skrbi in strah ne bi pustili posledic njej ali otroku! Sam se je korajžil, da tisti uporniki ne bodo nastopili, kot so oni dan govorili... Samo da bi pomiril ženo, ki je vedno opazovala njegov zaskrbljeni obraz.

(Sledi)

ZA BELEŽNICO

Dva svetova...

V Zborniku 1965 Svobodne Slovenije eden izmed urednikov — **Pavle Fajdiga** — v članku „Sloenci v Srbiji pod nemško okupacijo“ na str. 278-279 pravi tudi sledeče:

V Beogradu so ljudje pozimi 1943/44 „...mirno čakali, da bo vojne konec, saj se je Nemcem vojna sreča na ruskem bojišču in v Afriki obračala. Pričakovali smo predvsem, da bo kmalu prišel zavezniški sunek na Balkan, bodisi skozi Grčijo ali skozi Dalmacijo, ali na obeh straneh. Nihče v Srbiji ni takrat niti sanjal, da ne bi Anglo-Amerikanci zavzeli Balkana. — Postalo pa je kmalu razvidno, da temu ni tako, ko je Beograd za veliko noč 1944 doživel zavezniško bombardiranje... — Prvo in naslednja zavezniška bombardiranja Beograda je pri zaveznikih izposloval Tito, kar se je kmalu izvedelo med prebivalstvom. Prav tako smo izvedeli za zavezniške dogovore s Stalinom v Teheranu in Jalti in ker so zavezniki rinili samo po Italiji navzgor, pustili pa Balkan mirno ob strani, že ni bilo več dvoma, da je povojna usoda Jugoslavije zapečatená...“

Tako v prestolnici zavezniške države Jugoslavije. — V prestolnici Slovenije, ki je bila državnopravno samo del zavezniške države Jugoslavije, navzlic istim premisam do istega prepričanja vsekakor odgovorni niso prišli. V Ljubljani odgovorni očitno niso vedeli za Teheran in Jalto, niso razumeli bombardiranja Mirja; še vedno so verovali v zavezništvo, ki ga ni bilo in upali, da bodo Anglo-Amerikanci kar tako strgali dogovore s Stalinom in poslali svoje tanke v Ljubljano... — Samo eno stran naprej — str. 290 — istega Zbornika dr. **Tine Debeljak** namreč pravi:

„Oktobra je Rdeča armada že osvojila Beograd in v njem ustoličila Tita. Bolgarski bataljoni in Rdeča armada so drveli ob ogrski pusti proti Prekmurju...“

Pa se dr. **Tine Debeljak** navzlic tej jasni ugotovitvi zgraža:

„Doma pa smo poslušali protichurchillske govore na Kongresnem trgu, prisegali smo prisego z dvoumno razlago, bili priče preganjanja najvišjih domobranskih častnikov, obdolženih iskanja zvez z zahodnimi zavezniki...“

In pravi, da je bila prava pot sledeča:

„Slovenske odgovorne politike vseh demokratičnih skupin je položaj navdajal s strahom. Zajemalo jih je vprašanje, kako slovenske protikomuniste razrešiti navidezne kolaboracije in jim **povrniti prvotno zahodnoevropsko politično orientacijo in zaveznitvo**. Sklenili so ustanoviti skupno predstavništvo NARODNI ODBOR ZA SLOVENIJO.“

Če še po dvajsetih letih vlada tolikšna zmeda v vrednotenju neizbežnih dejstev, potem pač ni čuda, da je strah, kako „povrniti prvotno zahodnoevropsko politično orientacijo in zaveznitvo“, preko 3. maja 1945 pripeljal lahko samo do Vetrinja...

MNENJA IN VRENJA

Pred nedavnim je v domovini izšla knjiga „**Temna stran meseca**“. Napisala jo je Mimi Malenšek. Je neke vrste roman, v katerem pisateljica opisuje dogodke o ilegalnem delu med vojno. Rev. Ivan Lavrih je o tej knjigi napisal sledečo analizo:

Mimi Malenšek ni slaba pisateljica. Njena knjiga ni zgodovina; je roman, postavljen v dneve revolucije, brez vsakih dokumentov. Vsebuje stotine zgodovinskih nasprotij in neresnic; tako v turjaškem gradu samem, kot tudi na terenu med plavimi, belimi, Vaškimi stražami itd.

Njen namen nikakor ni zgodovinski opis dogodkov ali razvoj revolucije; cilj ji je samo eden: psihološki opis Boštjana in njegovo gledanje na celoten razvoj borbe. Opiše ga kot nekakega sredinca, ki ni ne popolnoma za bele, še manj za rdeče; fant, ki presoja položaj bolj s humane strani kot pa s strani kakršnegakoli zagriženca. Zato je seveda v mnogih primerih mož zmešanih načel, vendar prijetno, humano prikazan.

Njegovo nasprotje je kurat Bačar, ki tudi ni nikakšna zgodovinska osebnost, ampak neka personifikacija „zagriženih popov“.

Nekateri prizori so strašni; posebno spoved žensk. Mimi pokaže tu vse svoje sovraštvo do cerkve in Boga. Celotna slika Bačarja je zgodovinsko in psihološko popolnoma neresnična.

Na splošno nobeni osebi nisem mogel najti zgodovinskega ozadja, da bi res dejansko živele, razen nekaterih s pravimi imeni, ki pa v romanu ne igrajo nobene vloge. Nekateri popisi iz dobe ilegale so prav lepi, čeprav malo zgodovinski. Toda popis turjaških borcev je ogaben; prav kot da bi ničesar drugega ne delali kot kleli in pili. Ko popisuje potek boja, nimā niti pojma, kako graščina zgleđa, kje so se vršili boji, itd. Pa kot rečeno, to ni njen namen. Turjak in doba revolucije je le okvir romana in njene študije dveh osebnosti, brez vsake dokumentarne ali zgodovinske vrednosti. Je pa prijetno berilo; posebno srednji del knjige.

Rev. Ivan Lavrih

NA UREDNIŠKI MIZI

Pošta. — Zaradi preobilice drugega gradiva, za katerega nam resnično zmanjkuje prostora, tudi tokrat ne moremo odgovoriti na nobeno izmed izredno velikega števila pisem, ki jih dnevno prejemo. Vsem prijateljem se na tem mestu toplo zahvaljujemo za vzpodbude, podžiganja, pa seveda tudi za dobrodošle kritike, kar bomo po možnosti vse upoštevali. Četudi ne moremo vseh objaviti, ne zamerite nam; prosimo! Kljub temu nam pišite kot doslej! Zvestoba za zvestobo!

Novi rod. — Sinovi in hčere domobrancev, na plan! „Tabor“ je tudi — in predvsem vaš. Vi ste nosilci ideje, za katero so se borili, trpeli in junaško umirali vaši starši. Z vami bo šla naša nenehna borba naprej, ko bomo drug za drugim mi padli na bojišču za Boga, Narod in Domovino. Zato nam pišite o sebi! Pišite o svojih stremljenjih, uspehih, neuspehih, zmagah in porazih na poti, ki se Vam odpira v življenje. „Tabor“ bo srečen, če bodo njegove strani tisto poprišče, kjer bo novi rod v delu in nemirnih stremljenjih skoval tisto skupnost svobodnjakov, ki je edini porok naše svobode v svetli bodočnosti. Zato pa se mora novi rod najprej med seboj spoznati. Na plan! Strani „Tabora“ so vam na široko odprte!

T I S K O V N I S K L A D T A B O R A

Cleveland		Argentina	
Lah Jože	0,50	N. N., San Justo, Bs. As...	70
Varšek Janez	4,50	Janez Zupanc, San Justo, Bs. As.	60
Lukež Branko	2,50	N. N., Villa Ballester, Bs. As.	60
Petrič Lojze	2,50	N. N., Caseros, Bs. As.	500
Hočevar Matevž	5,00	N. N., San Justo	70
Guštin Anton (Chicago) .	2,50	Zupanc Janez, San Justo	60
Matković Terezija (Chicago)	2,50	N. N., Villa Ballester	60
Mejač Franjo (Milwaukee)	4,00	N. N., Capital	60
Kanada, Toronto	22	Šušteršič R., Alta Gracia	60
Zajec Milan, Cleveland	7,50	N. N., San Martín	50
		N. N., Villa Ballester	50
		N. N., S. C. de Bariloche	20
		Makovec Ivan, L. de Mirador	1.000
		N. N., Berazategui	20

Skupno 53,50

Skupno 2.140

**SOBORCI
SPOMNITE SE
SOBORCEV
INVALIDOV
DARUJTE
V INVALIDNI
FOND
Z D S P B
TABOR**

H V A L A

Tako je dne 18. decembra 1943 protikomunistična slovenska prestolnica pospremila k zadnjemu počitku v Gaju Junakov na Orlovem Vrhu domobranske junake, ki so v borbi za Kočevje dali svoja življenja za Boga — Narod — Domovino. — Naša dolžnost je, poskrbeti, da bo svetel spomin nanje sedaj in iz roda v rod zvezda vodilja na poti naših naporov v nenehni borbi proti komunizmu do končne svobode zaslužjene domovine.